

Ύποπτοι Συμβολισμοί

Πολιτισμός / Δοκίμια

Σεραφείμ Μανώλης, ποιητής - συγγραφέας

Ένα εσταυρωμένο ρομπότ

Ο τίτλος είναι από μια στάμπα κοντομάνικης μπλούζας που φορούσε κάποια κοπέλα. Απεικόνιζε σε μεγάλη διάσταση ένα σταυρό και επάνω του σταυρωμένο ένα ρομπότ. Ένας από τους χιλιάδες συμβολισμούς που γίνονται στη σημερινή μόδα. Από τον πιο αθώο, χρωματικό συμβολισμό έως τον πιο καμουφλαρισμένο και σκόπιμο. Άλλοτε με λέξεις, μα κυρίως με εικόνες που μαγνητίζουν το βλέμμα χωρίς δεύτερη κουβέντα. Πολλές φορές το νόημα, η αξία και η δυναμική του συμβόλου παραμένουν στο βάθος τους ανεξιχνίαστα. Τόσο για αυτόν που το προβάλλει όσο και για εκείνον που το βλέπει. Ας συνεχίσουμε όμως.

Στην παραπάνω περίπτωση ένα αθώο, ξεπερασμένο και παιδικό στις εκφάνσεις του ρομπότ φαίνεται εσταυρωμένο. Με καρτούνίστικη άδεια στο σημερινό καταιγισμό εικόνων περνάει απαρατήρητο. Όμως για όποιον έχει ελάχιστο «νου και ώτα» κάτι λέει. Όπως κάθε σημείο και σύμβολο.

Εδώ βλέπουμε όχι κάποιο άνθρωπο ή έναν άδειο σταυρό αλλά ένα ρομπότ, καρφωμένο πάνω του με ορισμένη ειρωνική διάθεση. Τα ρομπότ ή αλλιώς ανδροειδή είναι κυρίαρχα σύμβολα στο χώρο της επιστημονικής φαντασίας τόσο στην οθόνη όσο και στη λογοτεχνία. Η σημερινή επιστήμη της ρομποτικής από εκεί πήρε το όνομά της. Το ρομπότ-αποκαλείται και ρεπλίκα, δηλαδή απομίμηση- έχει νοημοσύνη εφάμιλλης του ανθρώπου. Συχνά μάλιστα ξεπερνά τον άνθρωπο. Διαθέτει συναισθήματα, σκέψη και άριστες ικανότητες. Από την άποψη της ηθικής πολλές φορές οι αρετές του αγγίζουν το θείο και τέλειο. Υπηρετούν και διακονούν- έχει σημασία αυτό- τον άνθρωπο αγόγγυστα με αυταπάρνηση. Δεν διστάζουν ακόμη και να θυσιαστούν για τα πρόσωπα που είναι προγραμματισμένα να υπακούουν. Έτσι στο χώρο της επιστημονικής φαντασίας συχνά - πυκνά το δημιουργήμα ξεπερνά τον δημιουργό. Ταυτόχρονα αποκαλύπτει τις άπειρες κατασκευαστικές δυνατότητες κάποιου σπεσιαλίστα της ρομποτικής, ο οποίος δίνει «πνοή ζώσα» σε ένα άψυχο μηχάνημα. Και πάντα μιλάμε για την καλή όψη του πράγματος, αφού το δημιουργήμα και η καλή του διάθεση βρίσκονται σε συνάφεια με τις ανάγκες και τις αρχικές επιθυμίες του δημιουργού. Σε αυτήν την προοπτική

φαίνεται δυνατό λοιπόν το ρομπότ να «σταυρωθεί» για να σώσει τον άνθρωπο και τον κόσμο. Το δημιούργημα τον δημιουργό. Δηλαδή ο υιός τον πατέρα. Νομίζω ότι αυτό είναι εμφανές.

Πως καταλήγουμε όμως εκεί; Και τι προηγείται αυτής της τεχνο-θρησκευτικής αναστροφής; Από πίσω βρίσκονται τα κιτάπια του αρχαίου γνωστικισμού που ουδέποτε έλειψαν από την ιστορία της ανθρωπότητας. Που γονιμοποίησαν εκτός των άλλων, την μυθολογία της επιστημονικής φαντασίας από τις απαρχές της ακόμη κατά τον 19^ο αιώνα. Φαίνεται καθαρά η πίστη στον κατασκευαστή άνθρωπο και στις θείες καταβολές του δημιουργήματος (ρομπότ). Με άλλα λόγια η ρεπλίκα είναι οντολογική εκπόρευση του ανθρώπου. Και μετέχει -ως ψηφιακό άβαταρ- των αρνητικών και θετικών του ποιοτήτων. Ιδέες που η αίρεση του αρχαίου γνωστικισμού είχε λίγο πολύ για το δεύτερο πρόσωπο της Αγίας Τριάδας, τον Ιησού Χριστό. Απλά λόγω της αποστροφής για το Θεό της Παλαιάς Διαθήκης, ο μοντέρνος γνωστικισμός τοποθετεί στη θέση του Θεού τον άνθρωπο που θα σωθεί στην άβυσσο του χρόνου από το δικό του δημιούργημα: Τα ανδροειδή. Δηλαδή από τις δικές του δυνάμεις.

Ξαναγυρίζουμε στην στάμπα και στο εσταυρωμένο ρομπότ. Πέρα από το βλάσφημο της υπόθεσης, η συγκεκριμένη απεικόνιση φανερώνει για όσους έχουν ασχοληθεί με την ανάγνωση έργων επιστημονικής φαντασίας τον τελευταίο νόμο της ρομποτικής. Τον επινόησε ένας από τους grand-maitre του είδους. Ο Ρωσοεβραίος Ισαάκ Ασίμοφ. Ο μεγάλος επιστήμονας και συγγραφέας με έντονες φαβορίτες, δείγμα ευγένειας και ανδρισμού για στην Δύση αλά Βίκτορα Ουγκώ και Ιουλίου Βερν.

Με απλές κουβέντες ο νόμος αυτός μας λέει ότι τελικά υπάρχει θεός και ότι αυτός είναι ρομπότ το οποίο όμως κατασκεύασε άνθρωπος. Έχουμε μια επανάληψη του ανθρωποθεϊσμού του Φόιερμπαχ, στον χώρο και τις διαστάσεις της επιστημονικής φαντασίας. Ο Ασίμοφ αφήνει να εννοηθεί ότι ο Θεός είναι επινόηση του ανθρώπου και ότι μπορεί να πάρει σάρκα και οστά ενδεχομένως υπό την μορφή ενός ανδροειδούς. Μια αναστροφή της Δημιουργίας. Ο Ασίμοφ που έφτιαξε τον νόμο της ρομποτικής στα έργα του δεν κρύβει την απόλυτη εμπιστοσύνη στον άνθρωπο. Στις απεριόριστες δυνατότητές του. Γνωρίζει όμως και την άσχημη πλευρά του. The dark side. Την αμαρτία που λέμε εμείς οι χριστιανοί. Λέξη που δεν υπάρχει στην ορολογία της επιστημονικής φαντασίας και όχι μόνο. Πως θα λύσει αυτό το πρόβλημα; Πως θα εξηγήσουν την προέλευση του και θα το καταπολεμήσουν; Ο Ασίμοφ και οι επίγονοι του θέλουν τον ίδιο τον άνθρωπο να δρα σωτηριολογικά. Να αναδημιουργεί τον καλύτερο του εαυτό υπό την μορφή ρομπότ. Σε αυτή την περίπτωση τους χρειάζεται μία οδός μαρτυρίου την οποία θα πρέπει να διαβεί το ρομπότ.

Δεν είναι λίγοι οι συνάνθρωποί μας που τις ώρες της μοναξιάς και λήθης καταφεύγουν για ώρες ολόκληρες στην λογοτεχνική αγκαλιά της επιστημονικής φαντασίας. Το συγκεκριμένο λογοτεχνικό είδος αναμειγνύει το επιστημονικό, το δράμα και το θρησκευτικό στοιχείο ελκύνοντας το ενδιαφέρον του πικραμένου από την μοναξιά της μεγαλούπολης αναγνώστη. Τον ταξιδεύει σε ατελείωτα σύμπαντα. Και όμως στις σελίδες της κρύβονται παγίδες μέσα στο δίχως όρια «ξεσάλωμα» της φαντασίας. Βασικά πρόκειται για τον μύθο της αυτοθέωσης του ανθρώπου ακουμπισμένου στις δικές του δυνάμεις. Η επανάληψη του αδαμιαίου ολισθήματος, τεχνολογικά εξιδανικευμένα, στερημένα από κάθε προοπτική αδαμιαίου θρήνου και μετανοίας. Ο άνθρωπος στην δημιουργία των ανδροειδών προβάλλει τις λογικές και μετα-λογικές ικανότητές του. Τα υποτιθέμενα ανώτερα συναισθήματά του θάλλουν εντός, καθώς δεν του επιτράπηκε από κάποια κακή θεότητα να τα εκδηλώσει. Επομένως όλα αυτά είναι στο χέρι του ανθρώπου, όπως και η επιβίωση και διάσωσή του στον αιώνα.

Στην ορθόδοξη παράδοση της Ανατολής ακόμη και στην μυστική θεολογία, τα γεγονότα της Σταύρωσης και της Ανάστασης του Χριστού είναι μοναδικά και ανεπανάληπτα. Καρφωμένα σε ιστορικό χρόνο! Ούτε φαινομενικά σταυρώθηκε ο Χριστός, ούτε κάποιο ρομπότ θα πάρει τη θέση του σε ένα ψηφιακό Γολγοθά. Οι δυνάμεις του ανθρώπου από μόνες δεν επαρκούν για να τον σώσουν, «χωρίς εμού ου δύνασθε ποιείν ουδέν» (Ιω. 15,5). Ούτε τα δημιουργήματά του μπορούν να τον βοηθήσουν αποτελεσματικά. Τα ρομπότ δεν μπορούν να αντικαταστήσουν τον άνθρωπο. Κατά πόσο μάλλον τον Θεάνθρωπο! Ούτε ο δύστυχος άνθρωπος μπορεί να κατασκευάσει ή να σκηνοθετήσει την διάσωσή του σε κάποιο απώτερο μέλλον

με την βοήθεια των ρομπότ. Οι δερμάτινοι χιτώνες που φόρεσε ο Θεός στους ανθρώπους μετά την παρακοή δεν επιτρέπουν στον άνθρωπο –και αυτό λόγω της θείας σοφίας και αγαθότητας- να περάσει τα προβλεπόμενα όρια. Καμία μυθοεπιστημονική επινόηση δεν μπορεί να αλλοιώσει το ευγενές περιεχόμενο της Σταύρωσης και της Ανάστασης όπως ομολογείται στο Σύμβολο της Πίστεως. Η ανθρώπινη παροικία μάταια προσπαθεί το ακατόρθωτο. Ακόμη και αν φτιαχτεί ένα υπέρλαμπρο «θεϊκό ρομπότ», δεν υπάρχει και δεν πρόκειται να υπάρξει λογισμικό της μετάνοιας με το οποίο να μπορεί να εφοδιασθεί μνημονικά. Η μετάνοια γεννάται μόνον στο βάθος της ανθρώπινης ύπαρξης, της Υποστάσεως η οποία είναι μυστήριο ανεξερεύνητο κατά τον Γέροντα Σωφρόνιο Σαχάρωφ. Είναι η εκείνο το «σημείο» όπου φέρει ο άνθρωπος εντονότερα από οτιδήποτε άλλο την σφραγίδα του «κατ' εικόνα».

-

<http://bit.ly/131i8gG>